

Bölüm 9

TÜRK GİRİŞİMCİLİĞİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Ali KAYA¹
Osman ÖZLÜ²

1. Girişimcilik Nedir?

Günlük hayatta Girişimcilik kavramı; iş adamı, iş bilen, sanayici, ticaret adamı, patron, kendi işini kuran kişiler anlamlarında kullanılmaktadır. Kendi işini kurmaya çalışan kişinin iş hayatının aradığı bazı özellikleri olması gerekir. Bu yetenekler sayesinde girişimci başkalarının bakıp ta göremediği fırsatları görüp onları birer iş fikrine dönüştürebilme becerisi ve yeteneğini göstermesi lazımdır. Bu bakımdan girişimci üretim için sürekli yenilik yapan ve riske giren cesur kişidir (Titiz, 1996, s. 15). Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre ise Girişim, bir işi yapmak için harekete geçmek, adım atmak, bir işe teşebbüs etmek, bir işi başlatmak, bir işe kalkışmak durumu olarak ifade edilmektedir (TDK, 2014).

Girişimcilik kavramı dilimize Fransızca, “Enteprendre”, Almanca “Unternehmen”, İngilizce “Entrepreneur” anlamına gelen girişimci kelimesi ile girmiştir. Latince “intare” kökünden gelen girişimci kavramı İngilizce “enter” giriş “pre” ilk köklerinden gelmekte “entrepreneur” bir işe ilk teşebbüs eden, ilk girişen kişi olarak ifade edilmektedir. Girişimci kavramı Türkçede ise ‘üstlenmek’ anlamında kullanılmaktadır. Dilimizde kavramsal olarak ise; riski göze alarak kâr elde etmek isteyen kişi olarak algılanmaktadır (Özdevecioğlu & Karaca, 2015)

¹ Prof. Dr., Nuh Naci Yazgan Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, akaya@nny.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-9815-6446

² Dr., Erciyes Üniversitesi, ozlu@erciyes.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-0500-3254

Kamu hizmetlerinde kumanda ekonomisinin alanı özelleştirmeler ile daraltılarak bu alan hem yabancı sermayeye hem de Türk girişimcilere açılmıştır. Türk girişimcilere kamu bankaları eliyle büyük mali imkânlar sağlanmış, yatırımlar devlet eliyle değil, özel sektör girişimcileri eliyle yapılmaya başlanmıştır. Bu girişimci iş insanları da önceki dönemlerde olduğu gibi oldukça dikkat çekici bir kariyer yolculuğu ortaya koymuşlardır.

Türk girişimciliği bilişim ve iletişim teknolojilerinin gereklerine uyan, dışa açık, yenilikçi, rekabetçi girişimciler olmuşlardır. İç piyasadan ziyade dışa dönük, yerel düşünüp küresel davranan yerel değerler ile küreseli birleştiren, son teknolojiyi kullanan, profesyonel yönetim ilkelerini uygulayan, yaşanan krizlerden ders alarak basiretli davranmayı alışkanlık haline getiren, araştırma, inovasyon ve Ar-Ge ile büyüyen vizyon ve misyon sahibi kişilerdir. Bu girişimcileri fırsat girişimciliklerinin yanında yenilikçi ve yaratıcı girişimciler olarak da ifade etmek mümkündür. Türk girişimcileri ülke dışında altyapı, ulaşım, otoyol, barajlar, alış-veriş merkezleri, büyük işyerleri ve binalar yaparak, rakipleri karşısında dev ihaleler alarak dünya girişimcileri ile boy ölçüşecek hale gelmişler, rüştünü ispatlamışlardır. Birçok genç girişimciye ilham kaynağı olarak önemli aynı zamanda da dikkat çekici birer kariyere sahip olmuşlardır.

Kaynakça

- Adıgüzel, M. B. (2019). *Hayallerini Uçuran Adam: Nuri Demirağ* (2. Baskı). Ekonomik ve Sosyal Tarih Yayınları.
- Akyar, M. S. (2023). Türk Savunma Sanayii'nde Bütüncül Durumsal Farkındalık; Türk Yabancı Askeri Satışlar Sistemi. *TESAM Akademi Dergisi*, 10(2), 29-59.
- Alpagu, H. (2016). 24 Ocak Kararları ve Turgut Özal Döneminin Yansımaları. Turgut Özal Üniversitesi Sempozyumu 3 Mart 2016, 129-133.
- Altun, Ş. (2010). *Öncü Girişimciler, Türkiye'nin İlkleri*. Elma Yayınevi.
- Aras, E. (2012). *Türkiye'de Tek Partili Dönemde Bürokrasi-Tüccar İlişkisi* (Master's thesis). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Arzık, N. (1985). *Ak Altının Ağası Hacı Ömer Sabancı'nun Hayatı* (2. Baskı). Faik Yolaç Ofset Basım.
- Atam, A. A. (2014). Kurumsal Kimlik Çalışmaları: Beko Örneği. *Türk Çevrimiçi Tasarım Sanatı ve İletişim Dergisi*, 4 (2), 16-39.
- Ayata, A. (2009). *O Delide Keşke Ben Olsaydım*. Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Aydoğan, A. (2020). Atatürk Dönemi Türk Havacılık Faaliyetleri Ve Havacılık Faaliyetlerinin Gelişim Süreci. *Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 69-81.
- Carton, R. B., Hofer, C. W., & Meeks, M. D. "The Entrepreneur and Entrepreneurship: Operational Definitions of Their Role in Society", In Annual International Council for Small Business. Conference, Singapore.
- Çelik, A. (2019). *Uygulamalı Girişimcilik Hayaller Gerçek Olsun*. Eğitim Yayınevi.

- Çeltak, E. & Bozdoğan, M. (2013). Turizm İşletmelerinde E-Ticaret: yemeksepeti.com'da Satış Yapan Yiyecek-İçecek İşletmelerinin İncelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (3), 611-643.
- Dal, N. E., & Şahin, Ö. (2018). Elektronik Ticarete Güven Oluşturan Faktörlerin Satınalma Niyeti İle İlişkisi: Trendyol Alışveriş Sitesi Müşterileri İle Bir Araştırma. *Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(12), 240-259.
- Demirağ, Y. (2002). Osmanlı İmparatorluğu'nda Yaşayan Azınlıkların Sosyal ve Ekonomik Durumları. *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 13(13), 15-33.
- Erdem, D. F. (2016). Cumhuriyet Türkiye'sinin "Farklı" İş adamı Nuri Demirağ'ın Havacılık Sanayii Ve Karadeniz'den Akdeniz'e Bütünsel Kalkınma Projeleri. *Karadeniz Araştırmaları*, (49), 189-209.
- Erkan, N. (1997). *Ergonomi*. M.P.M. Yayınları.
- Erkek, B. (2022). 24 Ocak Kararları Ve 12 Eylül Darbesindeki Rolü. *The Journal of Academic Social Science*, 126(126), 159-176.
- Franck, O. A. (2013). The First Koç Han: Pioneering Modern Architecture in Ankara. *Journal of Ankara Studies*, 1(1), 89-112.
- Geniş, K. C. (2020). Demokrat Parti'ye Yapılan Bağışlara Dair Kayıtlar (1950-1960). *Atatürk Dergisi*, 9(1), 73-96.
- Girişimin kelime anlamı*, <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 25.10.2023.
- Gökçek, F. M. (1999). *Burjuvanın Yükselişi İmparatorluğun Çöküşü*. Ayraç Yayınları.
- Göksu, M. M., & Aslan, B. (2019). Hayırseverlerin Eğitime Katkısı: Kayseri İli Örneği. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (64), 499-514.
- Gürer M. G. (2008). *Vecihi Hürkuş, Göklerin Korkusuz Adamı*. Teyyareci Vecihi Hürkuş Müzesi Derneği Yayını.
- Gürer M. G. (2008b). *Vecihi Hürkuş Havalarda 1915-1925*. Kanaat Kitabevi.
- Hürkuş, V. (2000). *Bir Tayyarecinin Anıları, Yaşantı*. Yapı Kredi Yayınları.
- İnan, A. A. (1989). *İzmir İktisat Kongresi*. TTK Yayını.
- İnceöz, S. (1996). Türkiye'nin İlk Uçak Fabrikasını Kuran Adam: Nuri Demirağ. *Aksiyon Dergisi*, (80), 24-29.
- Atılgan, A., & Koç, E. (2019). Whistleblowing: Türkiye'den İki Örnek Olay. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (41), 380-389.
- Kalaycı, İ. (1997). Kapitalist Ekonomi Yönetiminde Kamu Krizi. 21. Yüzyıl Nasıl bir Kamu Yönetimi Sempozyumu 7-9 Mayıs 1997 Ankara. Devlet ve Süreçte Sempozyum Bildirisi.
- Kapucu, D. (2021). Millî Mücadele Döneminde Yunanlardan Ele Geçirilen Ganimet Tayyareler. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 107-126.
- Karabıyık, İ., & Uçar, M. (2010). Türkiye'de 1980 Sonrası Uygulanan IMF Destekli İstikrar Programlarının Ekonomik Açından Değerlendirilmesi. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 5(2), 37-58.
- Kaya, A. (2017). *Girişimcilik ve Kobi Yönetimi*. Eğitim Yayınevi.
- Kaya, A. (2012). *Kayseri Girişimciliğin Dinamikleri*. Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayını.
- Kayıran, M., & Saygın, S. (2019). İzmir İktisat Kongresi. *Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Yakın Tarih Dergisi*, 3(5), 27-70.

- Kızıllırmak, İ. ve Oktay, K. (2006), “Kırgızistan’da Seyahat Acentalarına Yatırım Yapan Girişimcilerin Karşılaştıkları Pazarlama Sorunları,” Uluslararası Girişimcilik Kongresi, s. 130-139.
- Koç, V. (1973). *Hayat Hikâyesim*. Apa Ofset Basımevi.
- Koç, V. (1987). *Hatıralarım Görüşlerim Öğütlerim* (2. Baskı). Hürriyet Ofset.
- Köksalan, N. (2021). Startup Ürün Ve Hizmetlerine Yönelik Dijital Tüketici Geri Bildirimleri: “Getir” Örneği. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 2(1), 42-56.
- Kurt, E. (2022). Türkiye’nin İlk Özel Uçuş Okulu: Vecihi (Hürkuş) Sivil Tayyare Mektebi. *Belgi Dergisi*, (24), 61-91.
- Kurt, E., & Şehitoğlu, Y. (2023). Erken Cumhuriyet Dönemi Türk Savunma Sanayi Fabrikaları (1923–1950). *Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 39-48.
- Mumyılmaz, A. (2019). 24 Ocak Ekonomik İstikrar Kararları ile 12 Eylül Askeri Darbesinin Neoliberalizm İttifakı ve Siyasal İslam’ın Süreçteki Rolü. *Third Sector Social Economic Review*, 54(4), 1899-1915.
- Muştu, Y. (2023). Dünyada ve Türkiye’de Dijital Kadın Girişimciliği. *Journal of Business in The Digital Age*, 6(1), 53-67.
- Müftüoğlu, T. (1991). *Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Sorunlar ve Öneriler*. Sevinç Matbaası.
- Onbaş, K. (2020). Sosyal Medyada Black Friday Reklamlarının Görünürlüğü Üzerine Bir Analiz: Hepsiburada ve Trendyol Örnekleri. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10(3), 568-586.
- Oral, A. (2016). *Nuri Killigil*. Demkar Yayınevi.
- Öz, S. (2018). *Girişimcilik: Girişimcinin Seyir Defteri*. Hiperyayın.
- Özay, E., & Kök, S. B. (2022). Yeni Nesil Girişimcilik Örneği Olarak Dijital Girişimcilik ve Girişimcilerin Dijital Özellikleri. *Pamukkale Üniversitesi İşletme Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 211-246.
- Özaydınlık, K. (2014). Toplumsal Cinsiyet Temelinde Türkiye’de Kadın ve Eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (33), 93-112.
- Özçelik, T. (2021). Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin Adalet Vekillerinden Ahmet Rifat (Çalika) Bey ve Faaliyetleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (72), 433-462.
- Özdevecioğlu, M., & Karaca, M. (2015). Girişimcilik ve Girişimci Kişilik. Eğitim Yayınevi.
- Öztürk, Ş., Nas, F., & İçöz, E. (2008). 24 Ocak Kararları, Neo-Liberal Politikalar ve Türkiye Tarımı. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2), 15-32.
- Payzın, L., & Esmer, Y. (2023). Girişimci Bir Lider Olarak Atatürk. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(Türkiye Cumhuriyeti’nin 100. Yılı Özel Sayısı), 7, 165-185.
- Van Praag, CM (1999). Girişimciliğe ilişkin bazı klasik görüşler. *De Economist*, 147, 311-335.
- Sürmeli, S. (2016). Nuri (Killigil) Paşa’nın Trablusgarp Savaşı Hatıraları. *Atatürk Dergisi*, 1(1), 137-170.
- Şen, G. (2021). Türk Havacılığında Girişimcilik Faaliyetleri: Türkiye’de Yerli Uçak Üretimi Çalışmaları Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Aviation Research*, 3(2), 190-208.
- Taştan, O. C. (2016). Metal İşçilerinin 2015 Direnişinin Elli Yıl Öncesindeki Kökleri: 1964 MESS Grevler. *Çalışma ve Toplum*, 2(49), 679-700

- Tekin, M. (2004). *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yöneticiliği* (4. Baskı). Şahsi Yayın.
- Titiz, T. (1996). *Ezber Hayır*. İnkılap Kitapevi.
- TOOB Küçük ve Orta İşletme Konferansı, 27 Aralık 1993, sh.5-10.
- Toprak, Z. (1995). *Milli İktisat-Milli Burjuvazi*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tuna, E. (2010). *Türkiye İktisadi Kalkınma Sürecinde Girişimci Örneği: Nuri Demirağ* (Master's thesis). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- TÜSİAD. (1997). *Türkiye'de Girişimcilikle İlgili Sorunlar ve Çözümler*. TÜSİAD Yayını.
- Tüzün, G. (2019). *Vehbi Koç Anlatıyor: Bir Derleme Kitabı*. Editör: Gürel Tüzün, Yapı Kredi Yayını.
- Uluslan, Ş. (2021). İstikbal Göklerdedir: Türk Tayyare Cemiyeti (1925-1938) (Türk Tayyare Cemiyeti'nden Türk Hava Kurumu'na). Uluslararası Atatürk Kongresi, 1(8), 2330-2370.
- URL-1: Nuri Demirağ. <http://www.sivas.gov.tr/nuri-demirag>, Erişim Tarihi: 27.10.2023,
- URL-2: Nuri Demirağ Kimdir?, www.nuridemirag.com, Erişim Tarihi: 09.08.2023.
- URL-3: Hacı Ömer Sabancı'nın Hayatı, <https://www.sabancı.com/tr/tarihce>, Erişim Tarihi: 01.11.2023.
- URL-4: Getir-Getir Yemek Şirketini Kim Kurdu?, <http://www.internethaber.com>, Erişim Tarihi: 27.09.2023.
- URL-5: Trendyolun Kurucusu Kimdir?, <https://girisimcikadinlar.com.tr/trendyolun-kurucusu-demet-mutlunun-basari-hikayesi/>, Erişim Tarihi: 24 Haziran 2022.
- URL-6: 40 Metrekarelik Bir Odada Başlayan Yemek Sepetinin Başarı Hikâyesi, <https://webrazzi.com/2015/05/05/40-metrekarelik-bir-odada-baslayan-yemek-sepetinin-basari-hikayesi/>, Erişim Tarihi: 05.05.2015.
- URL-7: Hepsiburada'nın Hikâyesi, <https://agencywww.com>, Erişim Tarihi: 01.08.2023.
- URL-8: Cambaz, B. İlklerin Uygulaması Getir'in Hikayesi, <https://www.pazarlamasyon.com/ilklerin-uygulamasi-getirin-hikayesi>, Erişim Tarihi: 27.08.2020.
- Ülgener, S. F. (1991). *İktisadi Çözülmenin Ahlak ve Zihniyet Dünyası*. Der Yayınları.
- Yazıcı, H. (2021). Aile İşletmelerinin Kurumsallaşma Sürecinde Kültürel Değerlerin Ortaya Çıkardığı Etkiler. *International Journal of Social Humanities Sciences Research*, 8(74), 2447-2461.
- Yıldız, O. (2017). Doğan Holding'in Kurumsal Sosyal Sorumluluğuna Yönelik Bir Değerlendirme. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (44), 42-59.
- Yılmaz, K. (2011). Eleştirel Politik İktisat Çerçevesinden İktisat Zihniyeti; Vehbi Koç Üzerine Bir Deneme. *Çalışma ve Toplum*, 1(28), 117-148.